

ERAMETSAKESKUSE POOLT
2008. AASTAL RAHASTATUD
METSAMAJANDAMISKAVA KOOSTAMISE
TOETUSE, RAIESMIKE UUENDAMISE
TOETUSE JA ERAMETSAOMANIKE
INDIVIDUAALNÕUSTAMISE TOETUSE
MÕJUDE HINDAMINE

Tartu 2010

Uuringu objekt

Uuringu objektiks oli kolm SA Erametsakeskus poolt hallatavat toetusmeedet Eesti erametsaomanikele:

- erametsaomanike individuaalne nõustamine;
- raiesmiku uuendamine;
- metsamajandamiskavade koostamise toetamine.

Hindamise metoodika

- SA Erametsakeskus esitas toetuste kaupa koondandmebaasid (MS Exceli failid).
- Esitatud andmestik formaliseeriti (ühtlustati andmete esitluskuju).
- Ühtlustatud algandmestiku põhjal koostati analüüsitabelid. Võimalusel seostati andmed tulemuste analüüsimiseks konkreetset tunnust kajastavate teiste andmestikega (nt metsaregistri andmebaas, metsateatiste andmebaas)
- Hindamisel ei olnud aluseks muu sekundaarne informatsioon nt nõustamisaruanded, toetuse menetlemise kulud vmt.
- Töös on kasutatud 2008. a mõjude uuringus kirjeldatud esialgseid toetusmeetmete hindamise kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed seireindikaatorid ning andmehõive allikaid indikaatorite väärtuste leidmiseks.

METSAMAJANDAMISKAVA KOOSTAMISE TOETAMINE

Hindamisel kasutatud indikaatorid

Indikaator	Ühik	Andmehõive
Toetatud kavade metsamaa pindala	ha	toetuste andmebaas
Toetatud kavade osakaal perioodil koostatud ja metsaregistris registreeritud metsamajandamiskavadest	%	toetuste ja metsaregistri andmebaas
Toetatud kavade alusel teostatud metsamajandustegevuste maht	ha, tm	toetuste, metsateatiste ja metsaregistri andmebaas
Toetuse abil koostatud kavade alusel teostatud metsamajandustegevuste mahu osakaal tegevuste kogumahust	%	toetuste, metsateatiste ja metsaregistri andmebaas

Toetuse rahaline maht oli 2008. a kokku 9 415 713 kr ning selle eest inventeeriti ja koostati metsamajandamiskava 69 137 ha metsamaale

Indikaator MKT1: Toetatud metsamajandamiskavade metsamaa pindala

2008. a toetati metsmajandamiskavade koostamist **69 137** (34 854,5; sulgudes 2007. aasta väärtused vastavalt) hektaril sh:

- **24 119** (10658,9) ha füüsiliste isikute metsamaadel ehk **35%** (30%) toetatud metsamaa kogupindalast;
- **41 273** (21 239,6) ha juriidiliste isikute metsamaadel ehk **60%** (61%) toetatud metsamaa kogupindalast;
- **3738** (2838,9) ha FIE-dele kuuluvatel metsamaadel ehk **5%** (8%) toetatud metsamaa kogupindalast.

Indikaator MKT2: Toetatud metsamajandamiskavade metsamaa pindala osakaal konkreetsel perioodil koostatud ja metsaregistris registreeritud metsamajandamiskavadest

2008. a toetatud metsamajandamiskavade metsamaa pindala osakaal 2008. aastal takseeritud ja registris registreeritud erametsamaade pindalast oli **67,5%** (35,27% 2007. aastal) ehk 2/3. Sealjuures moodustasid MKT metsamaad 80% (57,45%) kõigist vastaval aastal takseeritud ja registrisse kantud juriidiliste isikute metsamaadest, vastav näitaja füüsiliste isikute puhul oli 55% (22%).

Indikaator MKT3: Toetuse abil koostatud kavade alusel teostatud metsamajandustegevuste maht (raieliigid, raiete pindala ja maht, metsauuendustööd – liigid ja maht)

- Ajavahemikul 01.01.2009-31.12.2009 planeeriti MKT kavadega metsamaadele 7662 ha raieid ja 1344 ha metsauuendustöid.
- Kokku kavandati raiet 0,55 miljoni m³ ulatuses, sellest 0,17 miljonit m³ füüsiliste isikute MKT metsamaadel ja 0,35 miljonit m³ juriidiliste isikute metsamaadel
- Metsauuendustöödest kavandati kokku 721 ha maapinna mineraliseerimist, istutust 412 ha, külvi 146,5 ha ja 64,1 ha LUK-i. Uuendustöid kavandati enam juriidiliste isikute metsamaal (1127 ha) ja vähem füüsiliste isikute puhul (170,9 ha).

Indikaator MKT4: Toetuse abil koostatud kavade alusel teostatud metsamajandustegevuste osakaal tegevuste kogumahust.

Antud ajavahemikul moodustas MKT kavadega metsamaadele planeeritud raiete kogupindala 11,8% planeeritud raiete kogupindalast erametsamaadel (raiemahu puhul oli vastav näitaja 13,1%). Seega võib öelda, et MKT 2008 toetus mõjutas 1/10 kavandatud raieid 2009. a. MKT metsamaadele planeeritud metsauuendustööde pindalad moodustasid erametsadesse planeeritud metsauuendustööde kogupindalast 23,6%.

Kokkuvõte metsamajandamiskavade koostamise toetamisest

- MKT mõju on oluline metsade majandamisele, kusjuures MKT toetatud metsamaa pindala on kasvanud võrreldes 2007. aastaga 2 korda
- **Juriidilisest isikutest metsaomanikud on tunduvalt aktiivsemad toetust taotlema. Tulenevalt vajadusest aktiveerida metsade majandamist just füüsilisest isikust erametsaomanike hulgas, tuleks MKT kavandamisel kaaluda füüsilisest isikust metsaomanike (sh FIEd) eelistamist juriidilistele isikutele**
- Ühistu roll toetuste taotlemisel on suurenenud ja seda eriti juriidilistest isikutest metsaomanike puhul. Ühistute mõju ja efektiivsus toetuste vahendamisel on piirkonniti väga erinev. Täiendavalt on vaja välja selgitada toetuse ebaühtlase regionaalse jaotumise põhjused

Kokkuvõtte metsamajandamiskavade koostamise toetamisest

- Kokku on viimastel aastatel inventeeritud ligikaudu 90 000 ha erametsamaad aastas. Sellise tempo säilitamine on vajalik, kui arvestada nõudega, et inventeerimisandmed peavad olema nooremad kui 10 aastat. Seega võib hinnata MKT mõju antud indikaatori osas oluliseks ja positiivseks
- Toetusjärgsel aastal (2009) on MKT aladel metsi aktiivselt majandatud, arvestades, et 2009. aastal oli metsade majandamine madalseisus. Seega on MKT roll oluline metsade majandamiskeskonna loomisel
- MKT 2008 toetus mõjutas 1/10 kavandatud raieid 2009. a. MKT metsamaadele planeeritud metsauuendustööde pindalad moodustasid erametsadesse planeeritud metsauuendustööde kogupindalast 23,6%.
- Juriidilised isikud asuvad kava koostamise järel koheselt metsi aktiivselt majandama ning MKT mõju on nende puhul kiirem.

RAIESMIKU UUENDAMISE TOETUS

Hindamisel kasutatud indikaatorid

Indikaator	Ühik	Andmehõive
Raiesmike uuendustoetuse tööde kogumahud ja uuendatud metsamaa pindala	ha	toetuste andmebaas
Toetuse abil tehtud uuendustööde maht uuendustööde kogumahust	%	toetuste ja metsateatiste andmebaas

Kokku maksti raiesmike uuendamise toetust välja 11,19 miljonit krooni, sellest 26,6% (2,98 miljonit krooni) füüsilistele isikutele, 16,5% (1,85 miljonit krooni) FIE-dele ja 56,9% (6,37 miljonit krooni) juriidilistele isikutele

Indikaator RUT1: RUT abil uuendatud metsamaa pindala

2008. aastal toetati raiesmike uuendamist kokku **3672,9 hektaril** (2007. aastal 1499 ha, pindala kasvas võrreldes 2007. aastaga 2,5 korda), sellest:

- **2438,7 ha** (847,9 ha) juriidiliste isikute metsamaadel ehk **66%** (57%) RUT toetatud metsamaa kogupindalast; pindala kasvas võrreldes 2007. aastaga oli 2,9 korda;
- **733,3 ha** (407,1 ha) füüsiliste isikute metsamaadel ehk **20%** (27%) RUT toetatud metsamaa kogupindalast; pindala kasvas võrreldes 2007. aastaga oli 1,8 korda;
- **501,0 ha** (244 ha) füüsiliste isikute metsamaadel ehk **14%** (16%) RUT toetatud metsamaa kogupindalast; pindala kasvas võrreldes 2007. aastaga oli 2,1 korda.

Indikaator RUT2: RUT abil uuendatud metsamaa pindala osakaal nii perioodil uuendatud alade kogupindalast kui ka uuenevate alade (möödunud perioodil lagedaks jäänud alad) kogupindalast.

- Arvestades metsateatistega planeeritud metsauuendustööde kogumahtu erametsades 2008. aastal (6056 ha), moodustavad RUT metsamaad märkimisväärse osa (61%) metsauuendustööde kogumahust erametsamaal ning seega võib RUT ulatust hinnata oluliseks metsavarude kvaliteedi parandamisel.
- 2008. aastal toetatud metsaistutustööde pindala 1075 ha moodustas 44,1% erametsa 2008.a istutuse kogumahust (2435 ha) ning on osakaalu poolest jäänud 2007. aasta tasemele. Vastav näitaja maapinna mineraliseerimise kohta oli 84% (40,9%) ehk 2439 ha (747 ha) ehk osakaal on kahekordistunud (vt tabel RUT2.2).
- Metsauuendustöid tehakse enamasti lageraie käigus raiutud metsamaade taasmetsastamiseks. Nii moodustavad RUT2008 alad **21%** 2007. a lageraiete kogupindalast (17684 ha) erametsamaadel (vt tabel RUT 1.1 eespool). Kui enamasti jääb see maakondades vahemikku 12-30%, siis äärmuslikel juhtudel ulatub see 2,2%-st Läänemaal 56%-ni Lääne-Virumaal.

Kokkuvõte raiesmike uuendamise toetusest

- RUT metsamaad moodustavad märkimisväärse osa (61%) metsauuendustööde kogumahust erametsamaal (2008. aastal) ning seega võib RUT ulatust hinnata oluliseks metsavarude kvaliteedi parandamisel. RUT täidab olulisel määral TMHS2008 sõnastatud eesmärgi: *Metsamaa tootmispotentsiaali parem ärakasutamine, metsaressursi kvaliteedi parandamine, tulukuse suurendamine.*
- RUT jagunemine maakonniti ei ole ühtlane.
- Pindala järgi saavavad 10 suuremat taotlejat 44,6% toetuste kogumahust ja 25 suuremat taotlejat 61%. **Sarnaselt MKT-ga on selgelt eristuv juriidiliste isikute suur osakaal ning üksikute taotlejate suur pindala võrreldes füüsiliste isikute ja FIE-dega.**
- Metsaistutustööde pindala moodustas 44,1% erametsa 2008. a istutuse kogumahust, maapinna mineraliseerimise 84%. RUT2008 alad moodustavad **21%** 2007. a lageraiete kogupindalast erametsamaadel.

ERAMETSAOMANIKE INDIVIDUAALNÕUSTAMISE TOETUS (EIT)

Hindamisel kasutatud indikaatorid

Indikaator	Ühik	Andmehõive
kompleksteenuse käigus EIT metsateatise esitamisest tööde korraldamise ja/või puidu müügini	tk	koondaruanded ja statistika
EIT saanud füüsilisest isikust erametsaomanike osakaal füüsilisest isikust erametsaomanike koguarvust	%	aruanded ja statistika
EIT saanud omanike poolt tehtud metsamajanduslike tööde mahud	ha, m ³	toetuste andmebaas ja metsateatiste andmebaas
EIT kogukulu suhe nõustatud omanike poolt tehtud metsamajanduslikesse töödesse/raiemahtudesse	kr/ha, kr/m ³	teatiste ja toetust andmebaas, tegevuspõhine kuluarvetus

Indikaator EIT 1. EIT saanud füüsilisest isikust erametsaomanike osakaal füüsilisest isikust erametsaomanike koguarvust

- EIT kontaktide arv (229) on suhteliselt tagasihoidlik arvestades erametsaomanike hinnangulist üldarvu (50-60 000). Keskmiselt on kulunud ühe kontakti peale üks tööpäev, mis on läinud maksma ca kolm tuhat krooni.

Indikaator EIT 2. EIT saanud kinnistute osakaal metsaregistris registreeritud erametsamaaga kinnistutest

- EITga suudetakse katta vaid 0,5 kuni 11,8 tuhandikku kinnistutest või üldistatult leida kontakt kaduvväikse osaga erametsaomanikest.

Indikaator EIT 3. EIT saanud omanike poolt tehtud metsamajanduslike tööde mahud

- Nõustamisele järgneval aastal tehti 92 metsamajanduslikku tegevust e 40% juhtudest järgnes nõustamisele mingi tegevus
- Nõustamise järgsel aastal raiusid EIT saanud metsaomanikud 24 566 m³ puitu.

Indikaator EIT 4. EIT kulu 2009. aastal teostatud töö ühiku kohta

- EIT kogusumma jagamisel nõustamise järgselt raiutud kuupmeetritega saadav EIT tulemusindikaator on 29 kr/m³. Arvestades uuendusraiel ühelt hektarilt raiutavaks tagavaraks 260 m³, oleks 1 ha raiesse toomise kuluks 7540 kr.

Kokkuvõte erametsaomanike individuaalnõustamise toetusest

- EIT kontaktide arv (229) on suhteliselt tagasihoidlik arvestades erametsaomanike hinnangulist üldarvu (50-60 000). Keskmiselt on kulunud ühe kontakti peale üks tööpäev, mis on läinud maksma ca kolm tuhat krooni.
- EIT jagunemine maakonniti ei ole ühtlane (EIT nõudlus on madal Ida-Virumaal, Raplamaal ja Hiiumaal).
- Nõustajate kaupa varieerub nii kontaktide arv (1-31 tk) kui nõustamisele kulunud aeg (3,3-14,5 h).
- Tükiarvuliselt tehti 229 kontakti järgselt 92 metsamajanduslikku tegevust e 40% juhtudest järgnes nõustamisele mingi tegevus. Nõustamise järgsel aastal raiusid EIT saanud metsaomanikud 24 566 m³ puitu
- EIT kogusumma jagamisel nõustamise järgselt raiutud kuupmeetritega saadav EIT tulemusindikaator on 29 kr/m³ ja ühe ha raiesse toomise kulu on 7540 kr

Kokkuvõte erametsaomanike individuaalnõustamise toetusest

- Nõustajate kaupa on ühe kuupmeetri puidu kasutusse toomiseks kulu erinevus 444 kr (13 kr m³ kuni 457 kr m³) ning EIT kasutamise jätkamisel senises formaadis tuleks kaaluda konsulendile makstavale tasule nõustamisele järgnevate tegevuste mahust sõltuva ülempiiri seadmist, et EIT ressursse ei kasutataks asjatute nõuannete peale.
- EIT on sellise mahu juures otstarbekas vaid väga spetsiifilise (vääriselupaik, kaitsealuste või haruldaste liikide leiukoht, metsamajandusliku ettevõtlusega alustamine jms) nõuande viimiseks omanikuni. Klassikalise metsamajandusliku teabe jagamine omanikele EIT kaudu on saavutatavat tulemust arvestades liialt ressursimahukas.
- Tasuks kaaluda EIT asendamist info suunamisega läbi metsamajandamiskavade ja infomaterjalide ning suunata nõuande pakkumine metsas enam metsaühistule. Sellega välditakse mitmekordse metsaskäimisega kaasnevat ajakulu (esvalt nõustamiseks ja siis tegevuse kokkuleppimiseks töö teostajaga) ning jõutakse eeldatavasti kiiremini metsanduslike tegevusteni.

Erametsakeskuse poolt finantseeritavate toetuste makroökonoomiline mõju

Erametsakeskuse administreeritavate toetuste mõju hindamiseks SKPle on aluseks võetud EMÜ poolt avaldatud makroökonoomilised näitajad (23.oktoober 2008, Sihid ja piirid erametsanduses), mille kohaselt andis 2006. a andmetel

- 1 m³ puidu varumine ja transport riigile 117 krooni maksutulu;
- 1 m³ puidu töötlemine 220 kr maksutulu ja
- 1 m³ baasil loodi varumisega 363 kr ja töötlemisega ca 600 kr lisandväärtust (palgad, maksud, investeeringud, ettevõtjate kasum).

Erametsakeskuse mõju kompleksseks hindamiseks (käesolevas uuringu raames käsitletud 3 toetuse osas) tuleb arvesse võtta:

- metsamajandamiskavade koostamise (MKT) toetuse abil täiendavalt kasutusse toodud metsamaa pindalalt tehtud raiete mahtu (m³),
- erametsaomanike nõustamise toetuse (EIT) kaudu täiendavalt kasutusse toodud puidu mahtu (m³),
- raiesmike uuendamise toetusega (RUT) metsade kultiveerimise abil suurenev küpse metsa hektaritagavara (m³).

TULEMUSED

Erametsakeskuse toetuste (MKT, RUT ja EIT) abil täiendavalt „genereeritud” puidu kogus on **312 146 m³**

Erametsakeskuse administreeritavate toetuste (MKT, RUT ja EIT) mõju maksutulu täiendavale laekumisele **68 841 927 EEK**

Erametsakeskuse administreeritavate toetuste (MKT, RUT ja EIT) mõju SKP-le: **199 154 142 EEK** täiendavat lisandväärtust